

Dr hab. Kamilla Marchewka - Bartkowiak, prof. UEP
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
Instytut Finansów
Katedra Inwestycji i Rynków Finansowych

**Recenzja monografii naukowej oraz dorobku naukowego
dr Grzegorza Górniewicza
na potrzeby postępowania habilitacyjnego**

Niniejsza recenzja została opracowana na podstawie dokumentacji, dotyczącej postępowania habilitacyjnego dr Grzegorza Górniewicza w dziedzinie nauk społecznych, dyscyplinie ekonomia i finanse na wniosek Rady Dyscypliny Naukowej Ekonomia i Finanse Federacji Naukowej WSB-DSW Merito (za pośrednictwem RDN). Kryterium oceny dorobku Habilitanta dokonano zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

1. Informacje wprowadzające

Dr Grzegorz Górniewicz związany jest obecnie z Uniwersytetem WSB Merito w Gdańsku, gdzie zajmuje stanowisko adiunkta. Wcześniej pracował w Uniwersytecie Karola Wielkiego w Bydgoszczy oraz Wyższej Szkole Bankowej w Toruniu. Tytuł doktora nauk ekonomicznych uzyskał w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Zadłużenie zagraniczne Polski na tle wybranych krajów rozwijających się*. Zgodnie z przedłożonym autoreferatem zainteresowania naukowe Habilitanta związane są z problematyką długu publicznego i zadłużenia zagranicznego.

2. Ocena rozprawy habilitacyjnej

Przedłożona do oceny rozprawa habilitacyjna zawiera 230 strony, składa się z sześciu rozdziałów, wstępu i zakończenia, bibliografii oraz aneksu. Książka została wydana przez Wydawnictwo CeDeWu w 2025 roku.

Problematyka zarządzania długiem publicznym, w szczególności na poziomie Skarbu Państwa stanowi z pewnością jeden z kluczowych obszarów współczesnych finansów na świecie. Wzrastające zadłużenie publiczne, szczególnie po okresach kryzysów z ostatnich dwóch dekad jest obecnie, i będzie z pewnością w przyszłości, tematem intensywnych badań naukowych zarówno na poziomie globalnym, jak i krajowym. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć, iż problematyka zarządzania długiem publicznym (ang. *sovereign debt management*) traktowana jest od lat 80tych jako obszar analizowany odrębnie w zakresie strategicznym, operacyjnym i instytucjonalnym (w tym także prawnym). Dlatego jako autorka kilku monografii i wielu artykułów naukowych na ten temat z dużym zainteresowaniem podjęłam się lektury przesłanej mi rozprawy, dotyczącej zarządzania długiem publicznym, mając nadzieję na rozszerzenie dotychczasowej wiedzy z tego obszaru.

Już na wstępie mojej oceny muszę z przykrością stwierdzić, iż treść książki nie odpowiada niestety jej tytułowi. Autor nie rozróżnia prawidłowo problematyki długu publicznego jako wielkości wynikowej polityki budżetowej od zarządzania długiem publicznym, które kieruje się specyficznymi celami, strategiami i instrumentami, wskazywanymi szeroko w opracowaniach naukowych, jak i wytycznych międzynarodowych organizacji finansowych, które analizują i doradzają w tym zakresie. Ponadto Habilitant skupia się w rozprawie na długu publicznym sensu stricto w relacji przede wszystkim do wzrostu gospodarczego oraz ograniczeń prawnych, co znacząco zawęża jego analizę i wnioskowanie.

We wstępie rozprawy Autor nie identyfikuje celu głównego badania oraz celów szczegółowych, co uznać należy jako błąd merytoryczny tego rodzaju prac naukowych. Gdyby Autor zastanowił się nad ostatecznym celem swojej pracy być

może uniknąłby powiązania jej bezpośrednio z zarządzaniem długiem publicznym. Nie uzasadniono również przyjętego zakresu przedmiotowego, podmiotowego oraz czasowego, a także metodologii badań wykorzystywanych przez Autora w całej rozprawie.

Powyższe prowadzi do przyjęcia przez Habilitanta we wstępie od razu pięciu hipotez, które nie są spójne i w swojej merytoryce odzwierciedlają albo znane już prawa finansów (np. poziom restrykcyjności polityki fiskalnej a zmiany wysokości długu publicznego) albo identyfikują problem z wykorzystaniem ogólnych i nieadekwatnych w interpretacji zwrotów jak „kraje będą miały trudniejsze zadanie”, czy „istotna rola” i „istotny wpływ”. Za tym można wskazać problemy z powiązaniem przyjętych hipotez z pytaniami badawczymi określonymi we wstępie książki. Można zwrócić uwagę m.in. na pierwsze pytanie, w którym Autor sam przyjmuje z góry odpowiedź twierdzącą, dotyczącą efektywności strategii zarządzania długiem publicznym, łącząc ją z jej możliwą skutecznością w okresach zaburzeń wzrostu gospodarczego. Nie bierze zatem pod uwagę opcji wyniku badania naukowego, w ramach której zarządzanie długiem publicznym okaże się nieefektywne a np. strategia nieskuteczna. Ten przykład powiązania efektywności działań zarządczych i skuteczności strategii przy przyjęciu jednego wariantu wynikowego wskazuje na problemy Autora, dotyczące solidnej wiedzy na temat podstaw teoretycznych zarządzania długiem publicznym i możliwości jego oceny. Moją uwagę zwróciło również czwarte pytanie badawcze, w którym Autor przyjmuje, iż celem zarządzania długiem publicznym może być minimalizacja skutków zaburzeń wzrostu gospodarczego z wykorzystaniem odpowiednich instrumentów. Niestety tak sformułowane pytanie ponownie wskazuje na niewystarczającą znajomość Autora podstaw najważniejszych koncepcji zarządzania długiem publicznym, w tym w szczególności koncepcji portfelowej, dominującej obecnie w krajach Unii Europejskiej.

Uwzględniając powyższe wnioski należy wskazać, iż przyjęta w rozprawie struktura może budzić wątpliwości.

W rozdziale pierwszym pt. *Zarządzanie długiem publicznym – cele i instrumenty* Autor rozpoczyna od definicji długu publicznego, którego treść zawartą w Traktacie z Maastricht cytuje na podstawie raportu ogłoszonego w czasopiśmie *Życie Gospodarcze* z 1997 roku (!), następnie nie wiadomo dlaczego skupia się na definicji długu publicznego zawartej w polskim prawodawstwie. Autor zatem bardzo wąsko potraktował ten temat. Tematyka istoty zarządzania długiem publicznym została wskazana w powiązaniu z problematyką długu publicznego bez szerszego przeglądu literatury, w szczególności międzynarodowych badań naukowych w tym zakresie. Nie do końca zrozumiały jest fakt, iż Autor wprowadza w tym rozdziale aspekty funkcji, celów i instrumentów bez dalszej refleksji, iż to one stanowią podstawę analizy w kolejnej części książki, w tym celu finansowania potrzeb pożyczkowych, minimalizacji kosztów obsługi długu, czy ograniczania ryzyka, głównie refinansowania. Brak konsekwencji w tym zakresie widoczne jest także w podrozdziale dot. analizy celów zarządzania długiem w świetle teorii ekonomii, gdzie Autor skupia się na literaturze dotyczącej przyczyn i skutków zaciągania długu publicznego a nie celów zarządzania nim. Kolejna część rozdziału pierwszego niestety pogłębia ten chaos merytoryczny. Nagle bowiem Autor decyduje się na pokazanie praktycznego ujęcia celów zarządczych na podstawie wybranej grupy krajów strefy euro oraz odrębnie Polski, mimo że praca dotyczy wszystkich państw Unii Europejskiej. Na koniec w rozdziale tym wskazano wybiórczo i bardzo ogólnie tematykę instrumentów zarządzania długiem, ponownie mieszając wnioski generalne z wcześniejszych badań z przykładem polskim.

W rozdziale drugim Autor przyjął, iż temat skupi się na efektywności i modelu zarządzania długiem publicznym. Jednak ponownie widoczne jest kurczowe trzymanie się problemu długu publicznym, w tym zmian w jego poziomie i ograniczeniach instytucjonalnych aniżeli na zarządzaniu długiem w jego ujęciu

strategicznym i operacyjnym. Efektywność zarządzania długiem publicznym Autor sprowadza zatem przede wszystkim do oceny prawnej w zakresie reguł fiskalnych (głównie unijnych kryteriów konwergencji/spójności, choć brak jest szerszej analizy roli numerycznych reguł zadłużenia). Pozostałe rodzaje wyodrębnionej w rozdziale efektywności obszarów zarządczych Autor potraktował bardzo skrótowo, nie przywiązując większej wagi do ich aspektów ilościowych, które mogłyby być z powodzeniem wykorzystane do oceny i dowodzenia hipotez w drugiej części badania. W tym rozdziale na uwagę zasługuje fakt, iż wiedza Habilitanta na temat modeli zarządzania długiem publicznym sprowadziła się tylko do prezentacji wcześniejszych badań na temat wymiaru instytucjonalnego (zdefiniowanych wcześniej modeli rozwiązań organizacyjnych). Autor nie nawiązuje do żadnych koncepcji zarządzania długiem przyjętych w teorii w wymiarze strategicznym, w tym portfelowej, czy SALM (*sovereign asset and liability management*). Ma się wrażenie, iż Autor w ogóle nie wiąże przyjętej tematyki z przewodniejszą pracą m.in. z sytuacją na rynku finansowym (długu), zarządzaniem aktywami publicznymi i długiem warunkowym, oddziaływaniami cenowymi (w tym dochodowością obligacji), zmianach w polityce stóp procentowych, poziomie oszczędności itp. Brak jest także szerszych rozważań na podstawie międzynarodowej literatury tematu. Dwa pierwsze rozdziały, które powinny zatem stanowić dogłębnie przeanalizowaną podstawę teoretyczną do dalszych badań autorskich, stanowią niestety bardzo wybiórczą i chaotyczną analizę wybranych (czasami nieadekwatnie) zagadnień.

Rozdział trzeci ma zawierać identyfikację głównych czynników zaburzeń wzrostu gospodarczego w krajach UE. Rozumiem, że Autor chciał, słusznie zresztą, dokonać analizy przyczyn i skutków kryzysów, które miały miejsce od 2008 roku. Nasuwa się jednak pytanie dlaczego identyfikacja tych mechanizmów została odniesiona tylko do zmian we wzroście gospodarczych?. Autor nie wskazuje bowiem żadnych mechanizmów transmisji pomiędzy decyzjami politycznymi władz publicznych, których konsekwencją były zmiany poziomu długu publicznego a

decyzjami w zakresie zarządzania długiem publicznym. Niestety sam ogólny opis istoty danego zaburzenia gospodarczego o charakterze globalnym, czy krajowym nie zwalnia Autora z konieczności dokonania syntezy wniosków w kontekście tematu przewodniego pracy. Tutaj zabrakło takiej analizy, co skutkowało także brakiem odpowiedzi na jedno z postawionych na wstępie pytań badawczych.

W kolejnym rozdziale pracy Autor zaprezentował studia przypadków wybranych państw Unii Europejskiej w zakresie oceny skuteczności narzędzi zarządzania. Treść rozdziału jest konsekwencją niedociągnięć merytorycznych, metodologicznych i analitycznych w poprzednich rozdziałach. Po pierwsze, nie jest uzasadnione dlaczego w tej części pracy której tytuł brzmi „...w krajach Unii Europejskiej” analizowane są tylko wybrane państwa strefy euro oraz Polska. Po drugie, brak jest logiczności w wyborze grupy krajów, gdyż z jednej strony są to państwa UGW skrajnie dotknięte skutkami kryzysu finansowego, ale nie np. Brexitem, trudno zatem o możliwość szerszej analizy w przyjętym okresie. Po trzecie, ocena skuteczności zarządzania długiem powinna opierać się na określonych miarach i ich skali. Autor nie przyjmuje jednak żadnych miar oceny skuteczności, tym bardziej porównania badanych krajów. Po czwarte, przedstawione opisy sytuacji w poszczególnych latach opierają się głównie na źródłach publicystycznych (m.in. Rzeczpospolita, Gazeta Prawna, Gazeta Finansowa, Gazeta Giełdy Parkiet), co w naukowych pracach awansowych uważam za wysoce niewłaściwe. Autor tylko w niewielkim zakresie oparł się na pierwotnych źródłach danych. Na końcu rozdziału ponownie brak jest jakiegokolwiek syntezy wniosków, czy porównań. W rozdziale tym nie podjęto zatem próby udowodnienia jednej z przyjętych hipotez oraz odpowiedzi na założone pytanie badawcze.

Rozdział 5 dotyczy roli instytucji finansowych i regulacyjnych w efektywnym zarządzaniu długiem publicznym. Treść tej części pracy ma ponownie charakter opisowy, nie zawiera zasad oceny czy przytaczane rozwiązania miały wpływ na możliwość oceny efektywności zarządzania długiem publicznym, realizowanym na

poziomie poszczególnych krajów. W rozdziale tym przedstawione zostały rozwiązania operacyjne i prawne zastosowane po okresie kryzysu 2008 roku przez MFW, Komisję Europejską oraz Europejski Bank Centralny. Brak jednak znowu generalnych wniosków z prezentowanych opisów, nie wspominając o ich implikacji dla zarządzania długiem publicznym w krajach UE. W tym kontekście należy też zauważyć, iż Autor skupia się na pomocy z MFW i rozwiązaniach w zakresie krajowych ram budżetowych i reguł fiskalnych strefy euro, pomijając kluczowe zagadnienie w tym temacie jakim jest powołanie Europejskiego Mechanizmu Stabilności (EMS) emitującego wspólne obligacje państw UGW.

Rozdział szósty pracy to próba przeprowadzenia samodzielnej analizy empirycznej. W pierwszej części Autor rozpoczyna od „przeglądu danych statystycznych” (!) krajów UE bez wskazania jakiejkolwiek metody statystycznej, czy też możliwości ich grupowania. Za dość kontrowersyjną należy przyjąć metodę oceny poziomu długu/PKB prognozowaną na 2033 rok na podstawie średniej z poprzednich ponad 20 lat cechujących się (jak sam Autor analizował w poprzednich rozdziałach) dużą liczbą tzw. zaburzeń gospodarczych. Ponownie brak jest szerszych wniosków dotyczących zarządzania długiem publicznym. W ostatniej części rozdziału Habilitant przeprowadza badanie, którego celem ma być „znalezienie granicy długu publicznego Polski”. Należy zatem zauważyć, iż pierwsza część rozdziału nie uzasadnia przyjęcia takiego rozwiązania końcowego i wyboru Polski. Ostatnie badanie Autora nie do końca zatem jest zrozumiałe i spójne metodologicznie. Rodzi też trzy zasadnicze pytania. Po pierwsze, co oznacza „dopuszczalna granica” długu publicznego w kraju, który posiada silne, wielopoziomowe reguły prawne w tym zakresie (unijne, konstytucyjne, ustawowe)? Dlaczego analiza obejmuje odrębnie lata 2001-2010 (w tym okres kiedy Polska nie była w UE) oraz 2011-2023? Jakie nowe wnioski dla strategii zarządzania długiem publicznym w Polsce ma wnieść przeprowadzona analiza scenariuszy (modeli) oparta na danych historycznych (w tym PKB) w okresach zaburzeń gospodarczych?

Reasumując, pomimo, iż zaproponowany temat rozprawy uważam za bardzo ciekawy naukowo oraz odpowiadający bieżącym dyskusjom w obszarze ekonomii i finansów, to jednak oceniam, iż Autor nie do końca rzetelnie podjął się jego analizy. Rozprawa charakteryzuje się wieloma niespójnymi wątkami, chaosem metodologicznym, słabą podstawą teoretyczną oraz niskim poziomem syntezy wniosków i możliwości dokonania porównań. Zaprezentowane w konkluzji odpowiedzi na pytania badawcze, stanowią jedynie opisowe, bardzo ogólne i mało odkrywcze rozwiązania. Niestety w niewielkim stopniu stanowią one autorskie rezultaty przeprowadzonych badań naukowych.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego

W zakresie pozostałego dorobku naukowego dr Grzegorza Górniewicza należy wskazać na cztery monografie wydane w okresie 2002-2012 w wydawnictwach w Toruniu i Bydgoszczy oraz dwie we współautorstwie, a także wydanych 70 pracach naukowych, głównie w czasopismach polskich. W dorobku naukowych brak jest artykułów w wysokopunktowanych czasopismach zagranicznych. Jako udział w zespołach badawczych Habilitant wskazał udział w jednym badaniu statutowym. Poza tym brał udział w 36 konferencjach naukowych, głównie krajowych. Dr Górniewicz nie wskazał na udział w komitetach organizacyjnych i naukowych konferencji oraz w zespołach badawczych finansowanych w drodze konkursowej. Nie uczestniczył również w stażach naukowych. Był członkiem Towarzystwa Ekonomistów Polskich, jednak nie wiadomo w jakim okresie. Habilitant był członkiem kolegium redakcyjnego czasopisma *Torun International Studies*, gdzie pełnił również funkcję recenzenta.

W zakresie danych naukowometrycznych uwzględnianych w ocenie dorobku naukowego Habilitant wskazuje na liczbę cytowań według Google Scholar na poziomie 297 (indeks H – 8). Brak jest cytowań według bazy Web of Science oraz bazy Scopus.

Dr Górniewicz może wykazać się solidną działalnością dydaktyczną i organizacyjną, w tym był współautorem podręcznika, kierownikiem studiów podyplomowych, czy też opiekunem praktyk zawodowych studentów. Ponadto współtworzył raporty i artykuły dla czasopism publicystycznych takich jak Rzeczpospolita czy Business Insider Polska. Realizuje się także jako komentator oraz dziennikarz.

4. Ocena końcowa

Na podstawie przedstawionych przeze mnie uwag i wniosków oceniam, iż recenzowana rozprawa nie spełnia kryterium ustawowego osiągnięcia naukowego, stanowiącego wkład w rozwój dyscypliny ekonomia i finanse. Konkludując zatem stwierdzam, iż wskazane przez dr Grzegorza Górniewicza osiągnięcie naukowe nie spełnia kryteriów wymaganych do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego.

Poznań, dnia 30.12.2025

S. Gauchez-Baumig

